

meg mint „valóság“ H. F. számára ha majd minden életszakaszt racionális és humanista „illuzió“-nak mond. „Illuzió nélküli valóságnak tekinthetjük azokat a természetes közösségeket, amelyek a vér és a föld alapján nőnek: mint, család, rokonság, törzsi összetartozás, a nyelv és az erkölcs közössége, a nép. Az ezek által a közösségek által létrejött vonatkozások nem racionális természetűek, hanem valóságosak. Ezek a közösségek ezért mint minden valóság, probléma nélküliek.“ H. F. szerint tehát a ráció ellenfogalma az igazi valóság s ennek az „irracionális“ karaktere az, ami annak az új szellemi magatartásnak az alapjául kell, hogy szolgáljon, amit H. F. a humanista megismerés helyére proklamál: az autoritativ hit. Ezzel az autoritativ hitttel természetesen szembe kerül az egész filozófia, Platótól Heideggerig, de szembekerül a weimari alkotmány, a Népszövetség, stb., stb. is s lesz végül a tudákos könyv a tipikus népgyűlési náciszólamok filozófiai igazolása.

Egész más irányból állítja frontba munkáját Edgar Dacqué (Natur und Erlöung. Verlag R. Oldenburg, München, 1933.) a racionalizmus és a mechanisztikus intellektualizmus ellenébe. A könyv négy fejezete négy különböző pontból írja le az új „természetismeret“ fogalmát. A mechanisztikus természettudománnyal szemben, amely a dolgoknak csupán a külsejét ragadja meg, az igazi természetismeret a dolgok külsejét csupán a valódi, „túlann való“ „valóságuk“ hasonlatául, szimbolumául tekinti. Az igazi természetszemlélet E. D. szerint az örök „ősképek“, a dolgok „ideáit“ mézi; az ősképi világot, ahogy az, isten alkotásaként a paradicsomi őállapotban létezett, míg azután a bünbeesés révén az emberrel együtt az egész természet istentől elfordult „démonikus“ állapotába került, amely egészében a megváltásra vár. Ilyen vonatkozásokban persze a természetismeret esetében „nem valamely tudományos vizsgálódásról van szó, hanem valami végső soron belőlünk való közös kikiáltásáról, valami mindannyiunkból belülről jövő, de érthetetlen“ megnyilvánulás hírleléséről, amiből azután Edgar Dacqué valamiféle etikát vezet le, ami végeredményben szintén népgyűlési náciszólamok filozófiai síkba való emelése. Hogy a Harmadik Birodalom életmozgásának ellenszenves napjaiban a filozófus a dolgok „belső teréről“, s minden lét „teremtő ősalapjáról“ beszél egy új „élet- és megélési-érzelem“ propagálása érdekében, ez tényleg káprázatosan félrevezető. A középkori kivégzési formákat visszaállító Németország hátterében ilyen kegyes gondolatok virulnak...

(Berlin)

Szeremley László

KISÉRTETEK A NAPON. A Prager Tagblatt törvényszéki rovatában olvassuk „Karl Kraus helyreigazítási pere“ címén a következőket: „A Gegenangriff november 26-i számában „Végszó Karl Krausra“ címen „Arnold“ aláírással cikk jelent meg, mely közli Karl Kraus legutóbbi Fackelben megjelent költeményét. Ebben a cikkben a költemény visszaadása annyiban volt hibás, hogy egy vonatkozó névmás elöl hiányzott a vessző... Karl Kraus prágai ügyvédje, dr. J. Turnovsky révén követelte a következő helyreigazítást: „Helytelen, hogy a vers ötödik sora így hangzik: „Kein Wort das traf“; helyes az, hogy a sor így hangzik: „Kein Wort, das traf“. Az ügyet a törvényszék csak tegnap, a harmadik tárgyalás alkalmával tudta dülőre vinni... Dr. Turnovsky többek közt kifejtette: „A helyreigazítást közlemény megállapítja, hogy Karl Kraus a Fackel legutolsó oldalán hallgatását úgy éneкли meg, ahogy az az idézet szerint a szóbanforgó költeményben előfordul. Az idézetet, mint olyant, kettőspont és idézőjel tüntette föl,

Ezáltal a cikk szerzője azt juttatta kifejezésre, hogy az eredeti szöveg szerint adja vissza. Ez azonban nem áll, mert a cikk hamisan adja vissza a költemény ötödik sorát. Megbizóm jogos érdekét e hibás kövétel következtében abban látja megsérte, hogy az olvasónak a cikk nyomán keletkező ítélete hamis tényálláson alapulna, ha feltételezzük, hogy Karl Kraus verse úgy hangzik, ahogy a cikk feltünteti. Ebben az értelemben kérem a sajtótörvény 11. paragrafusára szerinti helyreigazítást... Ezután a bíróság a helyreigazítást visszautasítja azzal a megokolással, hogy a kifogásolt cikk azt a megállapítást, hogy a vers ötödik sora így hangzik „Kein Wort das traf“, nem tartalmazta. Dr. Turnovsky fellebbezett.“ (Z. M.)

VILÁGPOLITIKAI PROBLÉMÁK

AUSZTRIA

Az 1918-as osztrák novemberi forradalom következtében az lett volna a természetes, hogy Ausztria — a nyelv és egyebek jogán — Németországhoz csatlakozzék. Ez azonban olyan területi, gazdasági és helyzeti erősödését jelentette volna Németországnak, hogy így valószínűleg a németek nyerték volna meg a háborút. Hogy tehát Ausztriának ez a Németországhoz való csatlakozása bekövetkezzék, ahhoz legalább is az kellett volna, hogy angyalok diktálják a békeszerződéseket. Persze nem angyalok diktálták, hanem többek közt Clemenceau. Ausztria azonban nem vesztette el a fejét. A régi Monarchiának annyi érdeke, összefüggése koncentrációzott Bécsbe (s Bécs alatt tudvalevőleg mindig Ausztriát kell érteni), hogy még mindig maradtak olyan természetes szálak, amelyek élethelehetőségeket kínáltak Ausztria számára. Félig-meddig természetes megoldásnak kínálkozott a Dunakonföderáció ama gondolata, hogy Bécs vezetésével lépjenek a legszorosabb gazdasági és politikai kapcsolatba azok az országok, amelyek a régi Monarchia felosztásából keletkeztek. Ez a megoldás kétségtelenül valami megmentésfélét jelentett volna Bécsnek. Az utódállamok azonban a legkevésbé sem tartották elfogadhatónak azt a gondolatot, hogy a vonatok mindenfelől ismét a bécsi centrum felé fussanak s a felszabadult nemzetiségi államok továbbra is kizsákmányolási területei legyenek a bécsi pénz- és iparmagnásoknak. Minden utódállam e terv ellen fordult. A terv Ausztria új életrekelését, megerősödését jelentette volna. S ezt semmiképpen sem akarták. Ausztriának így — kénytelen-kelletlen — csak egy harmadik lehetőség maradt: az önállóság; a független Ausztria. A független országok viszont a polgárság korában nemzeti államokat jelentenek, a nemzeti államok pedig nacionalizmusokat. A régi Osztrák-Magyar Monarchia Ausztriája nem ismert ilyen nacionalizmust. Ezt a nacionalizmust a st.-germaini békeszerződés teremtette meg az Anschluss-tilalom paragrafusával. Bármilyen különös: az új Ausztria nemzetiségi tudata ebből a tilalomból fakadt; Ausztria mint állam az ezzel a tilalommal való kacérkodásból él a békeszerződés óta s a nagyhatalmak tehetetlenségére s az Ausztria problémára jellemző, hogy nemcsak túrték, hanem segítettek is élni ebből a tilalomból. Ausztria kölcsöneit, s a különböző hatalmakkal való kedvező kereskedelmi szerződéseit stb. az Anschluss gondolat állandó felszínén tartása miatt kapta; — holott az Anschluss szándék az uralkodó rétegek részéről sohasem volt komoly. Az osztrák gyáriparos, kereskedő, gazda nagyon jól tudta, hogy a német gazdasági élet konkurrenciája menthetetlenül lehangosítja Ausztria gazdaságát, ha Ausztria állami